

Waarom Wijsbegeerte een onafhankelijke Faculteit moet blijven

— op de Erasmus Universiteit Rotterdam in het bijzonder

F.A. Muller

Ruim 2150 woorden

Het moet geen dogma zijn, benadrukt Rector Magnificus H.A.P. Pols onophoudelijk, dat Faculteit Wijsbegeerte zelfstandig moet blijven. (Ook de huidige Decaan Wijsbegeerte laat geen gelegenheid voorbij gaan om zijn bijval met de Rector in dezen te betuigen.) Maar heeft iemand ooit beweerd dat het een **dogma** is? Wanneer een machtig bestuurder evenwel blijft herhalen dat de zelfstandigheid van de Faculteit Wijsbegeerte **geen dogma moet zijn**, dan is er kennelijk een **andere** reden dan dat hij iemand wil tegenspreken die zulks beweert, want die iemand bestaat immers niet. Is de Rector soms de geesten aan het masseren ter voorbereiding op een **Besluit** dat hij zelf, of het gehele College van Bestuur, graag wil nemen? Het feit dat er thans officieel nog niets is besloten, hetgeen de Rector even onvermoeibaar herhaalt, impliceert dat het **Besluit** genomen **kan** worden. Ook deze implicatie masseert de geesten. Dit **Besluit** zal ontegenzeggelijk de annalen van de EUR in gaan als een historische vergissing.

Misschien wil het CvB De Faculteit Wijsbegeerte opdoeken uit bestuurskundige overwegingen (de Faculteit is 'te klein'), of uit boekhoudkundige overwegingen ('te weinig' voltijdstudenten, scheurt uit het financiële maatpak).

Publiekelijk lopen beweren dat **het geen dogma moet zijn**, zal niet bepaald een aanzuigende werking uitoefenen op mensen die overwegen wijsbegeerte te gaan studeren op de EUR. Zou het CvB dat beseffen? Of is dit juist de geheime bedoeling van herhalen dat **het geen dogma moet zijn** --- in welk geval de boodschap luid en duidelijk is overgekomen bij het publiek. Dat de Faculteit Wijsbegeerte moet voortbestaan is een bespreekbare **stelling**, geen onbespreekbaar dogma. Eigenlijk ben ik het roerend eens met de Rector en met de Decaan. Wat mij verbaast is dat de machtigen niet lijken te beseffen (of heel goed beseffen) dat in het openbaar herhalen dat **het geen dogma moet zijn**, nefaste gevolgen heeft. Zij hadden ook kunnen zeggen: het bestaan van de Faculteit Wijsbegeerte **staat niet ter discussie** --- wel is nodig een afslankingsreorganisatie. Waarom dit niet herhaald in het openbaar? Dan was een geheel ander boodschap luid en duidelijk overgekomen bij het publiek.

Bij stellingen zijn er altijd voor- en tegenargumenten. Dat er argumenten **voor** de opheffing van de Faculteit Wijsbegeerte bestaan, durf ik niet te ontkennen. De argumenten die mij ter ore zijn gekomen, blijken bij nadere beschouwing te verkrumelen als een beschuit in een dichtgeknepen hand.

Hoogleraar sociologie W. Schinkel heeft er onlangs op gewezen dat hij nu geen masters college over politiek samen met Sjoerd van Tuinen (Wijsbegeerte) kan geven, 'omdat zij in verschillende faculteiten werken'. Maar als Wijsbegeerte zich bij Sociologie zou voegen, dan staan er nog steeds schotten overeind tussen Wijsbegeerte en andere faculteiten. Wijsbegeerte in enige andere faculteit onderbrengen is geen permanente oplossing voor **dit** probleem. Een beetje organisatorische verbeelding haalt alle schotten *uno icto* naar beneden: geef die cursus samen en laat de studenten zelf kiezen of zij de studiepunten bij Wijsbegeerte of bij Sociologie willen laten meetellen. Wat is het probleem hier?

Een ander argument tegen de zelfstandigheid van Wijsbegeerte is dat opgaan in een andere faculteit, een **professioneler** ondersteuning tot gevolg zal hebben, omdat in een kleine Faculteit (Wijsbegeerte) leden van het ondersteunend personeel verschillende functies moeten vervullen. Ja, nou en? Raken de arme schapen daardoor in de war? Uit eigen ervaring kan ik getuigen dat de schapen niet in de war raken. Integendeel, verschillende functies in een enkel persoon maakt overleg overbodig en spaart dus tijd en geld. En met een kleine ondersteunende garde zijn de lijntjes ultrakort, hetgeen juist een **doelmatigheid** ten gevolge heeft die in een mammoet-faculteit met aan kantoortuin aan bureaucratische deeltijdwerkers heel ver te zoeken is.

Weer een ander argument is dat samenvoeging geld zou **besparen**. Hoe dan? Voor alle taken staan vaste uren en die taken veranderen niet wanneer het ondersteunend personeel in een grotere Faculteit werkt.

Alle vermeende argumenten tegen opheffing van de Faculteit blijken flut-argumenten, die misschien een geheime boekhoud- en bestuurskundige agenda moeten verhullen.

Thans argumenten **voor** de zelfstandigheid van Wijsbegeerte die ik ken, waarvan de meeste dermate hard zijn, dat diezelfde hand die beschuit verkruint, haar knokkels erop zal breken.

1. Het Argument van de Naam. Als de lofwaardige naamgever van de EUR het niet langer waard is om een Faculteit te mogen hebben voor **zijn** academische gebied, dan is deze naamgeving zotternij. Wil de EUR haar naam met trots behouden, en wil deze naamgeving iets inhoudelijks voorstellen, dan is een zelfstandige Faculteit Wijsbegeerte een *conditio sine qua non*. Ten overvloede, Desiderius Erasmus was geen arts (Erasmus Medisch Centrum?), geen advocaat of rechter (Erasmus School of Law?), en geen econoom (Erasmus School of Economics?). Erasmus was een filosoof.

2. Het Argument van het Imago. Hoe willen wij dat de buitenwereld de EUR ziet? Ik dacht als een academische eenheid, een **universiteit**, en niet een losse verzameling academische beroepsopleidingen, een **diversiteit**. Een slogan die bij deze universiteit goed past is deze: *Health, Wealth and Wisdom* (voorgesteld door A.W. Prins). Bekt lekker. Dat de EUR meer is dan een losse verzameling academische beroepsopleidingen komt tot uitdrukking in het opnemen van Wijsheid in de slogan. Deze slogan dient uiteraard wel een lading te dekken. Indien blijkt dat de EUR voor de begeerte tot wijsheid niet eens een faculteit over heeft, dan is deze slogan een slechte grap.

3. Het Argument van de Waarde. Indien de Rector namens het gehele College van Bestuur spreekt wanneer hij verklaart dat wijsbegeerte niet mag verdwijnen en van levensbelang is voor een academisch instituut als de EUR, dan kan het CvB bewijzen dat zij dit meent door Wijsbegeerte een eigen Faculteit te gunnen. “Zo **waardevol** vinden wij Wijsbegeerte”, zou men dan (met recht en rede) kunnen beweren tegen een ieder die het horen wil en een ieder die het niet horen wil. Van een zelfstandige faculteit straalt deze **waarde** de wereld in. Een clubje dat ondergeschikt is aan een wetenschapsfaculteit straalt ondergeschiktheid uit.

4. Het Argument van de Gelijkheid. Nadenken over doel, methode, begrippen en vooronderstellingen van ieder wetenschapsgebied maakt deel uit van de studie in ieder wetenschapsgebied, of zou dat althans behoren te doen. In Wijsbegeerte van een Wetenschapsgebied (WvW) doet men dit grondig en systematisch, neemt men de tijd om dieper te boren dan de tijd die daarvoor is gereserveerd in ‘de eigen’ faculteit. Bovendien maakt men kennis met de vaak uitgebreide wijsgerige vakliteratuur over het betreffende wetenschapsgebied. Voor de Wijsbegeerte zijn in dit opzicht alle andere wetenschapsgebieden **gelijk**, al zijn er tevens opzichten van waaruit het ene wetenschapsgebied filosofisch interessanter is dan het andere — natuurkunde, psychologie en economie zijn bijvoorbeeld voor de filosofie interessanter dan

scheikunde, archeologie en dermatologie. Deze **gelijke** behandeling vraagt om een institutie die op voet van **gelijkheid** staat met de andere faculteiten, en vraagt juist niet om onderbrenging bij een andere faculteit, aangezien dat de **gelijkheid** zou schofferen. De enige andere institutie die op voet van **gelijkheid** staat met een faculteit is een faculteit.

5. Het Argument van het Dubbel-Diploma. De Faculteit Wijsbegeerte zet momenteel zwaar in om meer studenten te werven voor een 2de Bachelor-diploma, Wijsbegeerte van een Wetenschapsgebied. De centrale rol die de Faculteit hierdoor vervult, als centrum van waaruit de lijnen lopen naar alle andere aanwezige wetenschapsgebieden op de EUR, maakt dat dit centrum niet een clubje dient te worden dat ressorteert onder **enige andere wetenschappelijke** faculteit, doch zelfstandig moet blijven.

6. Het Argument van Agora. Zoals de agora in het oude Griekenland een ontmoetingsplaats was voor iedereen, behoort er binnen de universiteit een ontmoetingsplaats te zijn waar alle andere wetenschapsgebieden elkaar academisch ontmoeten. Niet louter **sociaal** (daarvoor is de campus met faciliteiten zoals het Erasmus Paviljoen, het café en het Voedsel-Hof), doch vooral **akademisch**. Die ontmoetingsplaats moet dan niet bij enige andere **wetenschapsfaculteit** zijn ondergebracht, doch moet **buiten** alle andere **wetenschapsfaculteiten** bestaan. De enige nonwetenschapsfaculteit op de EUR is de faculteit Wijsbegeerte. Zij is sinds haar ontstaan deze agora en behoort dat te blijven. De Faculteit Wijsbegeerte opheffen is deze academische agora vernietigen.

7. Het Argument van de Weerloosheid. Bovenaan een gebouw op Blaak staan de onsterfelijke woorden van Lucebert: *Alles van waarde is weerloos*. Wijsbegeerte zal weerlozer zijn wanneer wijsbegeerte ondergebracht zal zijn in een wetenschapsfaculteit. In een groepje in een faculteit is het immers gemakkelijker snoeien dan dat men een gehele Faculteit kan afschaffen. Wanneer de toevallige leiding van die wetenschapsfaculteit de opvatting huldigt dat filosofie een soort van **franje** is (en zich daarmee als rund te kijk zal zetten), dat er 'prioriteiten' gesteld dienen te worden, gegeven 'de beschikbare middelen', en dat 'bezinning op onze kerntaken' nodig is in een wetenschapsfaculteit, dan zal de filosofie spoedig het loodje leggen. Sommigen maken zichzelf wijs (!) dat 'slechts de bestuursvorm ter discussie staat', alsof het opdoeken van de Faculteit geen zorgwekkende implicaties heeft (weerlozer, geen zelfstandig personeels-, onderzoeks- en onderwijsbeleid meer kunnen voeren, om maar eens enkele ditjes & datjes te noemen). Wijsbegeerte is veel minder weerloos in een zelfstandige faculteit. Regeren is vooruitzien. De minste **bescherming** die het CvB filosofie kan bieden is een zelfstandige Faculteit. Is **dat** werkelijk **te veel** gevraagd?

8. Het Argument van het Nut. De vaardigheid die men bij wijsbegeerte verwerft is het fileren van teksten, het bewust-woorden van welke begrippen de hoofdrol spelen in een text, onderscheid maken tussen beweringen die alleen iets zeggen over de betekenis van woorden en die iets zeggen over de wereld, leren denken op een zeer algemeen niveau, stilzwijgende vooronderstellingen opsporen, de logische structuur van zinnen en teksten blootleggen, onderscheid kunnen maken in teksten tussen logika en retorika, en een daverend duidelijke en coherente text kunnen voortbrengen. Deze vaardigheden zullen de student later helpen in de uitoefening van menig beroep, omdat in menig beroep teksten een belangrijke rol spelen. Kortom, filosofie is **nuttig**.

9. Het Argument van de Uniciteit. Eerder heb ik in *Erasmus Magazine* getracht uiteen te zetten dat wijsbegeerte wezenlijk verschilt van alle wetenschapsgebieden: naast (a) onderwijs in kennis (weten-dat) en (b) vaardigheden (weten-hoe), specifiek voor haar academisch gebied --- een disciplinerende die zij gemeen heeft met alle wetenschapsgebieden ---, beoogt zij (c) studenten de **filosofische ervaring** bij te brengen, waardoor de wijsbegeerte beslissend verschilt van alle wetenschapsgebieden. Daarenboven behoort tot (b) de verwerving van de unieke vaardigheden

genoemd in **Het Argument van het Nut**. Dit laatste en (c) maken wijsbegeerte **uniek**, in de meest volstrekte zin van het woord. Wijsbegeerte is geen wetenschapsgebied. Zoals men diverse wetenschapsgebieden bij elkaar kan vegen in een enkele faculteit, zoals psychologie en sociologie, kan men op inhoudelijke gronden wijsbegeerte niet samenvoegen met enig ander wetenschapsgebied. Wijsbegeerte hoort in geen enkele **wetenschappelijke** faculteit. Zulks toch afdwingen, is verraad plegen aan de aard van wijsbegeerte, door genoemde cruciale inhoudelijke verschillen willens en wetens te negeren. Arrogantie van de macht in de gruwelijkste betekenis van deze uitdrukking.

Het unieke karakter van wijsbegeerte is inhoudelijk substantieel en dat verdient een institutionele weerspiegeling, niet een weerspiegeling die haar **boven** de andere faculteiten plaatst, doch een weerspiegeling die haar **naast** en **tussen** de ander faculteiten plaatst. En die institutie kan niets anders zijn dan een zelfstandige faculteit.

10. Het Argument voor het Leven. Wat is de zin van uw leven? De filosofie zal u het antwoord niet geven. Wel geeft de filosofie u de vaardigheden om over een dergelijke vraag na te denken. Hoe beslist u een dilemma dat u gaat tegenkomen in uw leven? De filosofie zal niet voor u kiezen. Wel bekwaamt de filosofie u om tot een doordachte keus te maken. Denk ook aan wat de onlangs overleden filosoof René Gude verkondigde: filosofie helpt u enorm bij de beheersing van uw humeur. "Ieder mens behoort een beetje filosoof te zijn", schreef Voltaire. Een beetje filosofie voor iedere student die de EUR verlaat ten einde de academische scholing te maken tot een scholing voor en van het leven. Is **dat** werkelijk geen zelfstandige Faculteit waard?

In deze slotlinea wil ik mij rechtstreeks richten tot het CvB, met een blik van plaatstalen ernst. In onze asymmetrische machtsverhouding sta ik voor u, met alleen mijn twee opgeheven handen vol argumenten, mijn beroep op uw academische geweten en op uw rede. Indien mijn argumenten uw rede overtuigen, en er geen nieuwe argumenten ten tonele verschijnen voor het afschaffen van de Faculteit Wijsbegeerte die niet verkrumelen bij nadere doordenking, dan kunnen we terstond ontwaken uit de nachtmerrie waarin we verzeild zijn geraakt. U hoeft slechts een van de reorganisatie-plannen ter financiële genezing van de Faculteit te aanvaarden die de Decaan daartoe reeds heeft voorgelegd. En dan kunnen we allemaal onze tijd en aandacht besteden aan waarvoor we samen op de EUR zijn: onderwijs, onderzoek en, niet te vergeten, de aanstormende democratisering van de universiteit.

Het moet geen dogma zijn. Het is geen dogma. Het is een **akademische noodzakelijkheid**. Ik wens u allen **wijsheid** toe bij het nemen van een **Besluit** over de toekomst van de Faculteit Wijsbegeerte. *Vale.* 🍏

Desiderius Erasmus: "Geef licht, en de duisternis verdwijnt vanzelf."